

*Шорошева Л. О.,
ст. викладач НМАУ ім. П.І. Чайковського*

ДУХОВНИЙ СПАДОК МИКОЛИ АНТОНОВИЧА ПРОКОПЕНКА

Микола Антонович Прокопенко (01.04.1918, с.Боярка (Будаєвка) – 26.10.1992, м.Київ) – відомий дослідник українського музичного інструментарію, майстер-реконструктор кобзи, який наприкінці 60-х рр. ХХ ст. відродив цей стародавній український народний інструмент і сприяв його академізації. Працюючи з 1951 р. на кафедрі народних інструментів своєї alma mater (Київської державної консерваторії ім. П.І.Чайковського, яку закінчив як гітарист у М.М.Геліса та Ю.І.Тарнопольського, а з симфонічного диригування – в Н.Г.Рахліна та М.М.Канерштейна), він виховав понад 60 музикантів. Серед відомих його учнів – народна артистка УРСР В.Третьякова та доктор мистецтвознавства, професор М.А.Давидов, в.о. професора Ю.Ю.Алексик, заслужений діяч мистецтв України В.Кашперко, композитор О.Злотник та ін. [1, 75].

М.А. Прокопенку належить великий масив перекладень та інструментовок для оркестру народних інструментів; дворучні перекладення партитур для диригентських класів, численні методичні розробки та навчальні програми з диригування та практичної роботи з оркестром. Він – автор численних винаходів та монографій “Організаційні та методичні основи роботи оркестру народних інструментів у школі” (1970) та “Українські народні музичні інструменти кобза та бандура” (1977) [2].

Однак головним у духовному спадку М.А. Прокопенка є реально відроджена ним кобза, і йдеться не лише про інженерний підхід до її реставрації, а про потужну інтелектуальну працю на ниві дослідження історичних традицій цього тотемного українського народного інструмента. Зосередившись на вивченні та осмисленні історії, а також удосконаленні кобзи, М.А.Прокопенко зумів поєднати у своїй діяльності неабиякий хист педагога, науковця, інженера та менеджера.

Оприлюднення своїх досліджень кобзи він розпочав здійснювати у непростий період відродження української культури 60-х рр. ХХ ст. й зазнав на цьому шляху чимало перешкод. Лише в середині 70-х рр. ХХ ст. було налагоджено експериментальне виробництво кобз Миколи Прокопенка (у майстерні Музично-хорового товариства УРСР с. Мельниця-Подільська).

Однак цим винаходом, як стало очевидним із змісту оголошення в інтернеті, скористалися далеко не кращі учні й навіть не родичі дослідника (які, за словами його доньки, Лесі Миколаївни Прокопенко, не отримують ніяких коштів із продажу й вимушені навіть були продати свою квартиру, щоб доглянути хвору матір).

Прочитуємо одну інтернет-сторінку, що, за відвертим зізнанням її автора “...існує з однією метою – продати цей інструмент. Наскільки можна детально, я постараюся розповісти про цей інструмент все, що знаю, оскільки сам його зробив свого часу, працюючи років 10 тому на підприємстві “золоті руки”, що випускало повний оркестровий ряд інструментів, розроблений професором М.А.Прокопенком, схвалений і опікуваний Міністерством культури України. Назву цьому інструменту було дано вельми пафосну – КОБЗА. Що ж спільного у цієї кобзи з легендарною кобзою, інструментом кобзарів: здається, одна назва і амбіції? Але, не дивлячись на все, це – спроба замінити домру, як основний струнний оркестровий народний

інструмент, в українських народних колективах. І справді, під цим ім'ям робили приму, альт, тенор, бас, і контрабас, а також і шестиструнну кобзу з гітарним ладом. За своїми якостями інструменти не поступалися, а іноді й перевершували аналогічні, з сімейства домр. На них стояла черга, що складалась із всіляких народних ансамблів і колективів із усіх регіонів України, але діставалися інструменти в першу чергу "народникам" з Канади, США, Бразилії і Австралії, – валюта, розумієте... Як можна використовувати інструмент? Скажу вам, по-різному... У першу чергу не забуваймо, що це струнний музичний інструмент, за своїми властивостями схожий з домрою, мандоліною і балалайкою... Грати на кобзі потрібно, використовуючи прийом тремоло; для захисту від медіатора на інструменті передбачено накладку-крильце. Звучить кобза-прима, досить голосно, завдяки металевим струнам. Для музичної школи по класу домри кобза-прима підходить ідеально. По-друге – це прекрасний український сувенір для ваших зарубіжних партнерів або гостей. По-третє, може хтось просто колекціонує народні інструменти; та й для оформлення приміщення у відповідному дусі кобза-прима буде доречно. Ми підібралися до головного питання: скільки ж вона коштує... \$219... (враховуючи наявність жорсткого кофра й те, що інструментом, ніхто ще не користувався...) плюс доставка кур'єрською службою” [3]. Такою виявилась доля відродженої кобзи та її автора.

Як бачимо, вивчення історії народного музичного інструментарію невід'ємне від усвідомлення тієї глибини реальності, яка формує сучасне мислення і культуру. Загальновідомо, що стереотипи прадавньої свідомості певною мірою відчуваються і сучасною людиною: існування деяких із них обумовлене самою людською природою; інші ж, з'явившись у доісторичну епоху, досі немов би подорожують у часі. Ймовірно, цим, принаймні, частково пояснюється неослабний дослідницький інтерес до вивчення та збагнення традиційних культур, зокрема, музичної народно-інструментальної. Український музичний інструмент “кобза” належить одночасно і матеріальному світу речей, і символічному музичному коду. Зберігшись у малюнках і народному епосі як предмет музичного та військового побуту українців; реставрований сучасними майстрами, він уже перейшов у царину професійної музичної культури нового часу. Нині кобза, як і сам міфологічний образ цього знакового, тотемного для українців інструмента, відроджує втрачене звучання стародавньої музики.

Література:

1. Давидов М.А. Історія виконавства на народних музичних інструментах (Українська академічна школа). – К.: НМАУ, 2005. – 419 с.
2. Прокопенко М.А. Українські народні музичні інструменти кобза та бандура: Рукопис. – КДК ім.П.І. Чайковського. – К., 1977. – 31 с.
3. Інтернет-сайт: kobza.ukrbiz.net

Джерело тексту:

<https://nadoest.com/materiali-vseukrayinsekoyi-naukovo-praktichnoyi-konferenciyi-v2-stor-16>